

Lenka Šveráková : Dospělí lidé s mentálním postižením a náročné životní situace

Studentka si zvolila za téma své diplomové práce oblast, se kterou má osobní pracovní zkušenost.

O mentálním postižení bylo napsáno mnoho prací, ve spojení s náročnými životními situacemi se však v literatuře setkáme jen letmo (ve smyslu reakcí na např. násilí).

Záměr zmapovat otázky náročných životních situací z pohledu lidí s mentálním postižením ve srovnání s tím jak jejich projevy, prožívání a uvědomění vnímají jim lidé blízcí je tedy nový.

V teoretické části vymezuje nejprve autorka pojem náročné životní situace, na které nahlíží z různých úhlů pohledu a zaměřuje se i na náročné životní situace v období dospívání a dospělosti – zohledňuje tedy vývojová období, ve kterých se mohou nalézat probandi z praktické části její diplomové práce.

Navazuje dále logicky kapitolou obsahující charakteristiky dospělého jedince s mentálním postižením z psychologického hlediska. Na základě literatury se zmiňuje o významu 21. narozenin jako významném stresoru, neuvádí ale, že u nás je význam dosažení dospělosti v jiném čase a je otázkou, zda je tak významným stresorem v kontextu dalších našich realit v životě lidí s mentálním postižením (např. změny bydliště, instituce).

V poslední teoretické kapitole identifikuje a specifikuje náročné životní situace, stručně se věnuje projevům, prožívání a uvědomování si těchto situací a zmiňuje faktory, které prožívání ovlivňují, a v propojuje téma ohledně vlivu typu a stupně postižení.

V části teoretické odkazuje na řadu autorů a relevantních prací jak našich, tak zahraničních, prokazuje dobrou znalost práce s odbornou literaturou, která i svým rozsahem ilustruje zaujetí diplomantky tématem.

V části praktické zvolila pro svůj záměr popisu, analýzy a interpretaci náročných životních situací kvalitativní přístup. Obsahem práce jsou tedy čtyři případové studie dospělých lidí s mentálním postižením, zdrojem dat jsou, jak uvádí, nestrukturovaná interview s rodičem (matkou) a samotným jedincem s mentálním postižením, zaměřená na téma výzkumu. Jak diplomantka chápe pojem nestrukturované, resp. strukturované interview ?

U všech uváděných jedinců (matek i jejich dětí) začala kresbou začarované rodiny, která sloužila pouze „ k navázání kontaktu a zorientování se v rodině“. Proč volila tuto techniku, ale nijak nerozvádí – byl by rozdíl při běžné kresbě rodiny (nezačarované)?

Získané velké množství údajů dále podrobuje kvalitativní analýze a data dále interpretuje.

V diskusi se zabývá kategoriemi - náročných životních situací (nezvládám, změny, jiné představy, interpersonální vztahy, negativní minulost, obavy), - oblasti života a jejich náročnost pro respondenty výzkumu (škola, práce, vztahy s lidmi, vztahy s rodiči, partnerské vztahy, vnímání svého handicapu, budoucnost.

Dále pak u jednotlivých probandů vyhodnocuje jiné pohledy (dosažení vývojových úkolů) na náročné životní situace, které identifikovala ve své práci. Zajímavé je, že se nedozvěděla o deprivaci či traumatu – ukázalo se, že trauma spíše vnímají rodiče

Shrnuje pak projevy, prožívání a uvědomování si náročných životních situací- které člení do několika úrovní (píše pěti, uvádí čtyři- str.98,99).

V praktické části se autorka dopouští,možná i díky rozsáhlosti materiálu, řady chyb.

Na str.61 se ve vyhodnocení Líby objevuje znenadání Hanka, dále i Jitka / Jana (str. 65),

S postupujícím textem přibývá i chybné skloňování a dokonce i hrubé gramatické chyby se opakují.

Hodnotím pozitivně, že v průběhu diskuse a na závěr práce klade autorka řadu otázek a námětů pro další zkoumání. Svá zjištění hodnotí střízlivě a nebojí se i kritiky (nedostatek a neaktuálnost naší literatury).

Práce potvrzuje potřebu nových zjišťování reálných obsahů tradovaných poznatků v oblasti mentálního postižení.

Diplomovou práci hodnotím stupněm – velmi dobře -.

Praha 14.5.2007

PhDr.Jana Procházková